II. Mehmed Camii eski üslûpta inşa edilmiş olup kiremitle kaplıdır. Evliya Çelebi zikrettiği ikinci caminin (Hasan Bey) kurşunla örtülü olduğunu belirtir. 1660 tarihli İstanbul ve Rumeli medreseleri resmî listesi, İzdin'de Alâeddin Çelebi Medresesi'nin yanında bir de Hüseyin Paşa Medresesi'nin bulunduğunu gösterir. Evliya Çelebi'nin verdiği hâne ve mahalle sayıları ise abartılı görünmektedir.

İzdin, Osmanlı dönemi boyunca küçük bir ticarî ve idarî merkez konumunda olmuştur. Kasabada tekstil üretimi önde gelirken çevresinde de pirinç üretimi yaygındı. Karamustafalı köyünün mukātaası 1521'de 1200, Çeltikçi'ninki ise 14.000 akçe idi. İzdin civarındaki tuzlalardan 1506 ile 1521'de 600.000 akçe değerinde 50.000 "müzür" tuz üretilmişti. Bu rakam 1540'ta 55.000 müzüre (660.000 akçe) çıktı ki bu üretim imparatorluktaki en büyük hacmi teşkil etmekteydi.

1832'de Yunanlılar bağımsız bir devlet olarak ortaya çıktıktan sonra İzdin bu devletin sınırları içinde kaldı. Kaza merkezi ve köylerdeki müslüman nüfus kuzeye göç etti. Müslüman nüfusun ayrılmasıyla da İzdin çöktü. 1832'de İzdin adı Lamia ile değiştirildi. 1879 ve 1897 Yunan sayımlarına göre buranın nüfusu 5509 ve 7414 olup bu rakamlar 1815'teki nüfustan daha azdır. Son yıllardaki nüfusu ise 40.000 civarındadır. Bölgedeki bütün Osmanlı mimari eserleri XIX. yüzyıl içerisinde ortadan kaldırıldı. Lolling, 1876'da iyi durumda minareli bir cami gördüğünü yazar (bk. bibl.). Günümüzde sadece Osmanlılar'ın da zaman zaman tamir ettikleri kale ayakta durmaktadır. Ancak dağ köylerinde, XVI-XVIII. yüzyıllara ait kilise ve manastırlardaki kıymetli ağaç işçiliğiyle İznik ve Kütahya çinileri bölgedeki Osmanlı etkisinin varlığını zayıf da olsa hâlâ yaşatmaktadır. İzdin bugün Phthiotis vilâyetinin merkezi olup burada bir piskoposluk bulunmaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

BA, *MAD*, nr. 66, s. 61; BA, *TD*, nr. 35, s. 112-120 (1506 tarihli); nr. 36, s. 1299 (1506 tarihli); nr. 367, s. 95-96 (1521 tarihli); nr. 420, s. 3-4 (1521 tarihli); nr. 431, s. 640-641 (1540 tarihli); TK, *TD*, nr. 183, vr. 218^{a-b} (1570 tarihli); nr. 100, vr. 1^{a}-8^{b}; nr. 42, vr. 29^{a-b}; Doukas, *Decline and Fall of Byzantium to the Ottoman Turks* (trc. H. I. Magoulias), Detroit 1975, s. 169; Evliya Çelebi, *Seyahatnâme*, VIII, 219-233; F. C. H. L. Pouqueville, *Voyage de la Grèce*, Paris 1820, IV, 82-84; W. M. Leake, *Travels in Northern Greece*, London 1835; A. Philippson, *Die Griechische Landschaften, I, Thessalien und die Spercheios-Senke*, Frankfurt 1950, s. 246-249; T. D. Papanagiotu, *Historia kai mnimeia tis Phthiotidos*, Athens 1971; J. Koder – F. Hild, *Tabula Imperii Byzantini*, Wien 1976, I, 283-284; S. Lauffer, *Griechenland, Lexikon der historische Stätten*, München 1989, s. 364-365; H. G. Lolling, *Reisenotizen aus Griechenland: 1876-1877*, Berlin 1989, s. 759-764; Maria-Fotini Papakonstantinou, *The Kastro of Lamia*, Athens 1994; G. T. Dennis, "The Byzantine-Turkish Treaty of 1403", *Orientalia Christiana Periodica*, sy. 33, Roma 1967, s. 72-88; M. Kemal Özergin, "Eski bir Ruznâme'ye göre İstanbul ve Rumeli Medreseleri", *TED*, sy. 4-5 (1974), s. 280; *Neoteron Egkyklopaidikon Lexikon*, Athens, ts., XII, 60-62.

MACHIEL KIEL

İZHAR

(bk. ZUHUR).

İZHAR

(الإظهار)

Bir tecvid terimi.

Sözlükte "ortaya çıkmak" anlamındaki **zuhûr** kökünden türeyen **izhâr** "bir şeyi açıklamak, ortaya çıkarmak; açıktan okumak" mânalarına gelir. Tecvid ilminde "iki harfin arasını ayırma" (harfi mahrecinde okuma) demektir. Sâkin nûn veya tenvinden sonra ء ، ح ، خ ، ع ، غ ، ه harflerinden birinin gelmesi halinde sâkin nûn veya tenvin bu harflerin önünde idgam, iklâb veya ihfâ edilmeden izharla okunur (عليما حكيما ، منه gibi). Burada izhar yapmaya sebep, sâkin nûn veya tenvinle izhar harflerinin mahreçlerinin birbirine olan uzaklığıdır. Kırâat-i aşere imamlarından Ebû Ca'fer el-Kārî ḫâ ve "gayn"ı ihfâ harflerinden saydığı için ona göre bu iki harften önceki sâkin nûn veya tenvin de ihfâ edilerek okunur (هل من خالق غيرالله gibi). Sâkin mîm de bâ ve "mîm"in dışındaki harfler önünde bulunduğunda izharla okunmuş ve buna "izhâr-ı şefevî" denmiştir (أم لم تنذرهم ، لكم دينكم gibi). Gerek sâkin nûn gerekse sâkin "mîm"le ilgili izhar uygulanırken gunneleri belirtilir. Harf-i ta'rif olan "lâm"dan sonra kamerî harflerden أ ، ب ، ج ، ح ، خ ، ع ، غ ، ف ، ق ، ك ، م ، و ، ه ، ى biri bulunduğunda bu lâm da izhar edilir ve izharın bu türüne "izhâr-ı kameriyye" adı verilir (المؤمن ، الحمد ، القمر gibi).

BİBLİYOGRAFYA :

Mekkî b. Ebû Tâlib, *er-Riʿâye* (nşr. Ahmed Hasan Ferhât), Amman 1404/1984, s. 232, 262; Dânî, *et-Teysîr* (nşr. O. Pretzl), İstanbul 1930, s. 45; İbnü'l-Cezerî, *en-Neşr*, II, 22-23; Abdurrahman Çetin, *Kur'an Okuma Esasları*, İstanbul 1987, s. 54-56.

ABDURRAHMAN ÇETİN

İZHÂRÜ'L-ESRÂR

(إظهار الأسرار)

Birgivî'nin
(ö. 981/1573)
Osmanlı medreselerinde ders kitabı olarak okutulan Arap nahvine dair eseri.

Müellif, daha önce yazdığı *ʿAvâmil* adlı nahiv kitabının şerhi mahiyetindeki bu eserinde, Arap nahvinin temel konularını özlü bir şekilde ve kısa sürede öğretmeyi amaçladığından genellikle yalnız Basra dil mektebinin görüşlerine yer vermiş, ancak az da olsa farklı görüşleri belirttiği ve bazı zayıf görüşleri tercih ettiği de olmuştur. *İẓhârü'l-esrâr*'da, *ʿAvâmil*'de sadece adları ve birer örneği verilen konuların tanımları yapılmış, şartları belirtilmiş, açıklamalı örnekleri çoğaltılmış, ayrıca esere bir giriş bölümü eklenmiştir. Örnekler âyetlerden ve güzel sözlerden seçilmiştir. Birgivî eserinde faydalandığı kaynakları zikretmemişse de diğer kaynaklarla karşılaştırıldığında Zemahşerî'nin *el-Mufaṣṣal*'ı, İbnü'l-Hâcib'in *el-Kâfiye*'si ve İbn Hişâm'ın *Muġni'l-lebîb*'i gibi kitaplardan istifade ettiği anlaşılmaktadır.

İẓhârü'l-esrâr çok kısa bir giriş ve üç ana bölümden oluşur. Birinci bölümde âmil konusunu işleyen müellif isim-fiil-harf üçlüsünü tarif etmiş, ardından âmili mantıkî delillerle açıkladıktan sonra âmilleri lafzî ve mânevî olmak üzere iki temel kategoriye ayırmış, lafzî âmilleri semâî ve kıyasî, semâî âmilleri isimleri etkileyenler ve muzâri fiili etkileyenler şeklinde tasnif etmiştir. İsimleri etkileyen âmilleri de bir ve iki ismi etkileyenler diye gruplandırarak incelemiştir. Her grubu örneklerle açıklayan müellif bu bölümde harf-i cerler, fiile benzeyen edatlar, "leyse"ye benzeyen edatlar, fi'l-i muzâriyi nasbeden harfler, muzâri fiili cezmedenler olmak üzere kırk dokuz semâî, dokuz kıyasî ve iki mânevî âmil olmak üzere altmış âmili şematik olarak işlemiştir. İkinci bölümde mâmul kavramını açıklamış, ardından bunu aslî ve tâbi kısımlarına ayırarak aslî mâmulleri dokuz merfû, on üç mensup, iki mecrur, bir meczum muzâri fiil olmak üzere dört kısımda izah etmiş, tâbi mâmulleri de beş grupta ele alıp mâmul sayısını otuza çıkarmıştır. Üçüncü bölümde i'rab konusu i'rabın mahiyeti, yeri, türü ve özelliği itibariyle dörde ayrılarak incelenmiştir.